

sygn. akt VII U 6/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

13 maja 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w następującym składzie:

Przewodniczący SSO Małgorzata Kosicka

po rozpoznaniu 13 maja 2022 r. na posiedzeniu niejawnym w Warszawie

odwołań L. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W.

z 3 listopada 2021 r., znak (...)(...)

i z 4 listopada 2021 r., znak (...)

o wysokość kapitału początkowego i emerytury

zmienia obie zaskarżone decyzje w ten sposób, że uwzględnią do wysokości kapitału początkowego i do wysokości emerytury L. Z. okres studiów doktoranckich od 1 listopada 1981 r. do 31 października 1985 r., jako okres nieskładkowy.

UZASADNIENIE

L. Z. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 4 listopada 2021 r., znak: (...) w zakresie, w jakim przy ustalaniu wysokości emerytury nie uwzględniono jej okresu studiów doktoranckich od 1 listopada 1981 r. do 31 października 1985 r. Odwołująca zarzuciła zaskarżonej decyzji:

- naruszenie art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z 23 stycznia 1968 r.

o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w związku z art. 13 ust. 3 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w związku z zarządzeniem Ministra Finansów z 15 maja 1959 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenie społeczne w uspołecznionych zakładach pracy w związku z zarządzeniem Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z 13 grudnia 1976 r. w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac poprzez ich niezastosowanie i nieprawidłowe zastosowanie, a w konsekwencji ustalenie zaniżonej wysokości emerytury wskutek ustalenia w decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego, że do jego wartości nie zaliczono okresu od 1 listopada 1981 r. do 31 grudnia 1983 r. jako okresu składkowego;

- naruszenie art. 7 pkt 9a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z 23 stycznia 1968 r.

o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w związku z art. 13 ust. 3 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w związku z zarządzeniem Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z 13 grudnia 1976 r. w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym

i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac poprzez ich niezastosowanie i nieprawidłowe zastosowanie a w konsekwencji ustalenie zaniżonej wartości emerytury wskutek ustalenia w decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego, że do jego wartości nie zalicza się okres od 1 stycznia 1984 r. do 31 października 1985 r. jako okresu nieskładkowego, a co za tym idzie ustalenie zaniżonej wysokości świadczenia, podczas gdy na mocy powołanych przepisów oba okresy studiów doktoranckich należało uwzględnić jako częściowo składkowy i nieskładkowy;

- niezgodność stanowiska organu rentowego ze zgromadzonym materiałem dowodowym w postaci dokumentów potwierdzających odbycie studiów doktoranckich potwierdzających pobieranie stypendium doktorskiego i tym samym odprowadzanie składek na ubezpieczenie społeczne polegające na niezaliczeniu odbycia studiów doktoranckich do okresów składkowego i nieskładkowego do ustalenia wartości kapitału początkowego;

- wymóg organu rentowego dotyczący złożenia korekty dokumentu w postaci zaświadczenia o odbyciu studiów doktoranckich na Uniwersytecie (...) z adnotacją o dacie złożenia egzaminu doktorskiego oraz dacie rozprawy doktorskiej, podczas gdy na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego nie ma obowiązku ich przedłożenia, aby zaliczyć ten okres do lat składkowych i nieskładkowych, co oznacza, że organ rentowy żąda dokumentów niewymaganych przez przepisy prawa.

Mając na uwadze powyższe odwołująca wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie prawidłowej wysokości emerytury wskutek uwzględnienia okresu studiów doktoranckich od 1 listopada 1981 r. do 31 października 1985 r. oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołania ubezpieczona wskazała, że przez cały okres trwania studiów doktoranckich pobierała stypendium doktorskie, od którego odprowadzane były składki. Powołując się na orzecznictwo wskazała, że nawet nieopłacenie składek ubezpieczeniowych wbrew obowiązującym przepisom nie może wiązać się z negatywnymi konsekwencjami dla wnioskodawcy. Odwołująca jednocześnie zaskarżyła decyzję z 3 listopada 2021 r., znak: (...) (...) (odwołania z 8 grudnia 2021 r., k. 3-11 a. s. i k. 2-10 a. s. VII U 7/22).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w odpowiedzi na odwołania wniosł o oddalenie odwołań na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Organ rentowy wskazał, że w załączniku do decyzji została zawarta informacja, że sprawa będzie przedmiotem ponownego rozpoznania po dołączeniu przez ubezpieczoną zaświadczenia zawierającego datę złożenia egzaminu doktoranckiego i obrony rozprawy doktorskiej. ZUS stwierdził, że interpretując art. 7 ust. 9a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w celu uwzględnienia do stażu pracy okresu studiów doktoranckich osoba zainteresowana powinna udokumentować fakt ich ukończenia. W jego ocenie za ukończenie studiów doktoranckich uważa się złożenie przez ich uczestnika egzaminu doktoranckiego i obronę rozprawy doktorskiej. Organ rentowy wysnuł wniosek na zasadzie analogii w odniesieniu do treści art. 7 ust. 9 tej ustawy, zgodnie z którym za okres nieskładkowy uważa się okres nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem jej ukończenia w wymiarze określonym w programie studiów. (odpowiedź na odwołania z 4 stycznia 2022 r., k. 15-16 a. s. oraz k. 11-12 a. s. VII U 7/22).

Sąd połączył sprawę VII U 7/22 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą VII U 6/22 oraz prowadzenia dalej pod wspólną sygn. akt VII U 6/22 (zarządzenie z 9 lutego 2022 r., k. 13 a. s. VII U 7/22).

Sąd ustalił, co następuje:

L. Z. ukończyła w 1981 r. studia na Wydziale (...) w Instytucie (...) (zaświadczenie z 15 maja 2009 r., k. 23 i 81 tom I a. e.).

(...) 1 listopada 1981 r. przyjął odwołującą na stacjonarne studia doktoranckie Instytutu (...) na okres trzech lat do 31 października 1984 r. Uniwersytet przyznał ubezpieczonej stypendium doktoranckie w wysokości 3600 zł miesięcznie

od 1 listopada 1981 r., a następnie 4200 zł miesięcznie od 1 listopada 1982 r. (pisma z 29 października 1981 r. i 7 października 1982 r., k. 12-13 a. s.).

Ubezpieczona była słuchaczem studiów doktoranckich na Uniwersytecie (...) w okresie od 1 listopada 1981 r. do 31 października 1985 r. Od stypendium nie odprowadzano składki na ubezpieczenie społeczne. Odwołująca nie złożyła egzaminów doktorskich, a w konsekwencji nie wyznaczono daty rozprawy doktorskiej (zaświadczenie z 10 listopada 1987 r., k. 14 a. s. i k. 21 tom I a. e. oraz zaświadczenie z 9 czerwca 2009 r., k. 83 tom I a. e.).

L. Z. 27 października 2014 r. złożyła wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. o ustalenie kapitału początkowego, co było przedmiotem wydanej decyzji z 19 stycznia 2015 r., znak: (...) (...) (wniosek z 27 października 2014 r. i decyzja z 19 stycznia 2015 r., k. 1 i 53-55 tom I a. e.).

Ubezpieczona 8 września 2021 r. i 11 października 2021 r. złożyła kolejne wnioski do organu rentowego o emeryturę (wnioski z 8 września 2021 r. i 11 października 2021 r., k. 1 tom II a. e. i k. 1 tom III a. e.).

Zaskarżoną decyzją z 3 listopada 2021 r., znak: (...) (...) organ rentowy ponownie ustalił ubezpieczonej wysokość kapitału początkowego na 1 stycznia 1999 r. w wysokości 151 721,46 zł. W załączniku do decyzji wskazano, że sprawa będzie przedmiotem ponownego rozpatrzenia po dostarczeniu korekty zaświadczenia z (...) dotyczącego odbytych studiów doktoranckich, ponieważ w złożonym zaświadczeniu z 9 czerwca 2009 r. brak jest daty złożenia egzaminu doktoranckiego i daty rozprawy doktorskiej. Jednocześnie ZUS kolejną zaskarżoną decyzją z 4 listopada 2021 r., znak: (...) przyznał odwołującej prawo do emerytury od 1 września 2021 r. (decyzje z 3 i 4 listopada 2021 r., k. 111-114 tom I a. e. i k. 19 tom III a. e.).

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego w aktach sprawy, w tym w aktach rentowych. W ocenie sądu treść wynikająca z dokumentów nie była kwestionowana w toku postępowania, a co za tym idzie były one wiarygodnymi dowodami przeprowadzonymi w rozpatrywanej sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołania L. Z. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 3 listopada 2021 r., znak: (...) (...) oraz z 4 listopada 2021 r., znak: (...), jako zasadne, zasługują na uwzględnienie.

Organ rentowy w treści zaskarżonych decyzji odmówił uwzględnienia odwołującej do wysokości kapitału początkowego, a co za tym również do wyliczenia wysokości emerytury okresu studiów doktoranckich odbytych od 1 listopada 1981 r. do 31 października 1985 r. Ubezpieczona nie zgodziła się z wydanym rozstrzygnięciem i wniosła o uwzględnienie w/w okresu do stażu jej pracy.

Zgodnie z art. 174 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 291 z późn. zm.) zwanej dalej „ustawą”, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r. Stosownie do treści art. 15 ust. 1 ustawy, podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, z uwzględnieniem ust. 6 i art. 176. W myśl ust. 6 na wniosek ubezpieczonego, podstawę wymiaru emerytury lub renty może stanowić ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu. Z kolei zgodnie z ust. 2a, jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty, za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę

obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy.

Z powyższych uregulowań prawnych i ukształtowanego na ich tle orzecznictwa sądowego wynika jednoznacznie, że do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego można uwzględnić wyłącznie te składniki wynagrodzenia, które stanowiły podstawę wymiaru składek w okresie wskazanym do ustalenia tej podstawy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 18 lutego 2014 r., III AUa 817/13). Wysokość kapitału początkowego ustalić można wyłącznie o wynagrodzenie wykazane, to jest udowodnione, pewne, precyzyjne, a nie jedynie uprawdopodobnione (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 17 lutego 2016 r., III AUa 1327/15).

Spór w niniejszej sprawie koncentrował się wokół wykładni art. 7 ust. 9a ustawy. Zdaniem odwołującej, jedynym wymogiem zaliczenia okresu studiów doktoranckich zaliczanego do stażu pracy jest odbycie tych studiów oraz udokumentowanie ich wymiaru. Z kolei zgodnie ze stanowiskiem organu rentowego do zakwalifikowania powyższego okresu konieczne jest dodatkowo ukończenie odbywanych studiów doktoranckich, co wynika wprost ze stosowanego per analogiam art. 7 ust. 9 powołanej ustawy.

W toku postępowania odwołująca przedstawiła zaświadczenia (...) z 10 listopada 1987 r. i 9 czerwca 2009 r. potwierdzające, że w okresie od 1 listopada 1981 r. do 31 października 1985 r. odbywała studia doktoranckie na Wydziale (...) w Instytucie (...). Niekwestionowane przez organ rentowy co do ich prawdziwości zaświadczenia nie zawierały informacji dotyczących daty złożenia egzaminu doktoranckiego oraz daty obrony rozprawy doktorskiej. Na tej podstawie organ rentowy uznał, że okres ten nie podlega zaliczeniu wobec nie wykazania przez odwołującą faktu zakończenia studiów doktoranckich.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy, przy ustalaniu prawa do emerytury i renty i obliczaniu ich wysokości uwzględnia się, między innymi, okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 tej ustawy. W myśl powołanego przez organ rentowy art. 7 ust. 9 przez okres nieskładkowy należy rozumieć okres nauki w szkole wyższej, pod warunkiem ukończenia tej nauki. Warunek ten nie występuje natomiast w sytuacji regulowanej przez art. 7 ust. 9a. i w tym zakresie przepis ten, na co słusznie wskazuje odwołujący, kontrastuje z art. 7 ust. 9. Zgodnie bowiem z ust. 9a, przez okres nieskładkowy rozumieć należy okres studiów doktoranckich i aspirantury naukowej, niezależnie od zakończenia nauki. Nie sposób podzielić opinii organu rentowego

o dopuszczalności analogicznego stosowania art. 7 ust. 9 ustawy do przedmiotowej sytuacji. Za Sądem Najwyższym oraz doktryną wskazać bowiem należy, że stosowanie przepisów w drodze analogii może mieć miejsce wyłącznie w przypadku stwierdzenia występowania luki prawnej (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 29 września 2009 r. III CZP 41/09). Przepisy art. 7 ust. 9 oraz art. 7 ust. 9a ustawy zawierają odmienne regulacje dotyczące podobnych, aczkolwiek nieidentycznych kwestii. Nie mamy tu do czynienia z brakiem przepisów,

a z różnymi przepisami odnoszącymi się do odmiennych stanów faktycznych. Ustawodawca

w sposób wyraźny dokonał, pod kątem kwalifikacji okresów jako nieskładkowych, zróżnicowania sytuacji osób odbywających naukę w szkole wyższej na jednym kierunku (ust. 9), osób odbywających studia doktoranckie i aspirantury naukowej (ust. 9a) oraz osób odbywających asystenckie studia przygotowawcze (9b). Przyjąć należy zatem, że zaprezentowane zróżnicowanie jest celowe, a w związku z tym nie występuje luka prawna, która umożliwiałaby zastosowanie wspomnianej metody wykładni. Wbrew stanowisku organu rentowego niewykazanie przez odwołującą za pomocą konkretnych dowodów faktu złożenia egzaminu doktoranckiego oraz obrony rozprawy doktorskiej jest na tle wykładni literalnej art. 7 ust. 9a bez znaczenia. Sam bowiem fakt odbywania studiów doktoranckich, co zostało potwierdzone w obydwu zaświadczeniach wydanych przez (...), jest wystarczający dla zaliczenia okresu tych studiów jako nieskładkowego stażu pracy stanowiącego podstawę dla ustalenia wysokości kapitału początkowego.

Powyższy pogląd dotyczący zaliczania okresu studiów doktoranckich do okresu nieskładkowego znajduje również potwierdzenie w orzecznictwie sądów powszechnych. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w uzasadnieniu wyroku z 6 czerwca 2016 r. (III AUa 140/16) stwierdził, że warunkiem uwzględnienia okresu studiów doktoranckich przy ustalaniu prawa i wysokości emerytury lub renty albo kapitału początkowego jako okresów składkowych jest przedłożenie

przez ubezpieczonego ubiegającego się o dane świadczenie dokumentu potwierdzającego opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne przez jednostkę prowadzącą studia.

W przypadku braku możliwości potwierdzenia faktu opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne z powodu braku dokumentacji płacowej z okresu, w którym odbywały się studia, wówczas okres ten nie zostanie zaliczony jako nieskładkowy. Z kolei Sąd Apelacyjny w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z 14 czerwca 2007 r. (III AUa 1196/06) wskazał wprost, że do zaliczenia okresu studiów doktoranckich do okresów nieskładkowych nie jest wymagane, aby zostały one zakończone obroną pracy doktorskiej.

Ubezpieczona w rozpatrywanej sprawie nie udowodniła, aby uczelnia odprowadzała za nią składki w spornym czasie. W takiej sytuacji sąd uznał, że należało uwzględnić okres studiów doktoranckich do okresów nieskładkowych, o czym orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., jak w tenorze wyroku.